

Süryânî Mikâil Vakayinamesi

XV İNCİ KİTAP

Biz bu on beşinci kitaba Rum takviminin 1361 senesinden itibaren başlıyoruz (41) : Bu sene Milâdın 1031 (42) ve Tayyâye saltanatının 430 (43) tarihine tesadüf eder; Türklerin hâlâ devam eden saltanatları da bu sene başlamıştır; bu yıl Hazreti Âdem'den, yâni dünyanın kuruluşundan itibaren 6530 uncu senedir (44). Konstantinus Monomakhus'un (45) Romalılara, Ebu-l-Abbâs Kadir'in (46) Araplara hükümdar olması ve Tuğrul Bey'in ilk Türk hükümdarı olarak Horasan'da tahta çıkması da gene bu seneye tesadüf eder (47).

BİRİNCİ FASIL

1361 tarihinde Konstantinus Monomakhus on iki sene saltanat sürmek üzere Roma tahtına cülûs etti. Âlicenap ve gayet cömertti. Ayaklarında damla illeti vardı.

Bu devirde Arap saltanatını Ebu-l-Abbâs Kadir idare ediyordu.

Gene bu devirde İran havalisinde Türklerin saltanatı başladı. Filhakika Arap İmparatorluğunun 430 tarihinde (Togrul-bek=Tuğrul Bey) isminde bir sultan Horasan'da saltanat tahtına çıktı. Bu hükümdar, Romalılardan idare-

(41) Rum takviminden maksat. Süryânîlerin kullandıkları Selekus takvimidir; Chabot'ya göre buradaki 1361 rakamı 1360 olmak lâzımgelir ve bu da Milâdın 1050 tarihine tesadüf eder; fakat mukaddimemizde de söylediğimiz gibi Süryânî tarihini Milâdiye tahvil için 312 tarhetmek icab ettiğinden, Milâdi seneyi 1048 itibar etmek daha doğrudur.

(42) Bu rakam yanlışdır: doğrusu için yukarıki nota bakınız.

(43) Milâdın burada görülen 1031 tarihi Hicretin 430 senesine değil, 422 tarihine tesadüf eder: halbuki Süryânî takviminin 1361 tarihi de Milâdın 1031 senesine değil, 1049 tarihine müsadif olduğundan, burada görülen tarihler birbirini tutmuyor demektir.

(44) Tabii bu rakam kilise noktai nazarına göredir.

(45) Bizans imparatoru X uncu (Constantin Monomaque = Konstantin Monomak): Milâdın 12 Haziran 1042 tarihinden 30 Teşrinisanî 1054 tarihine kadar on iki sene saltanat sürmüştür.

(46) Abbâsi halifelerinin 25 incisi olan (El-Kadir-billâh ebu-l-Abbâs Ahmed): Milâdın 991 tarihinden 1031 tarihine kadar (Hicri 381-422) kırk sene hilâfet makamında bulunmuştur; Konstantin Monomak'la muasır olan Abbâsi halifesi bu değildir: bunun halefi olan ve Milâdın 1031-1075 tarihleri (Hicri 422-467) arasında saltanat süren (El-Kaim bi-emr-illâh Ebu Ca'fer Abdullah) dir.

(47) «İlk Türk hükümdarı» ndan maksat, İran Selçukilerinin ilk hükümdarıdır: Tuğrul-Bey namına Nisabur'da ilk defa hutbe okunması Milâdın 1037 ve Hicretin 429 senesine tesadüf eder; istiklâli de Milâdın 1040 (Hicretin 432) tarihinden itibaren edilir. Bu tarihlerin hiç biri Süryânî müverrihinin gösterdiği senelere tevafuk etmediği gibi, saydığı hükümdarlar da aynı tarihte cülûs etmiş değildir.

244 - 246
51. nde bulunan Ermeni memleketlerine askerler sevketti⁴⁸. Bunlar esirler almaya, yağma etmeye ve barbarcasına yıkıp yakmaya başladılar. Bir çok defa esirler aldılar ve hiç bir mukabele görmeksizin bu esirleri alıp götürdüler.

1369 senesinin⁴⁹ kış mevsiminde üç bin Türk Malatya mevki müstahkemine kadar ilerledi; bu şehri vaktiyle (Cyriacus = Siriyakus) Tayyâyelerden zaptederken⁵⁰ surlarını yıkmış olduğu için, ahali dağlara kaçıp soğukla açlıktan telef oldu. Türkler ilk günü halkı merhametsizce kılıçtan geçirdiler; öyle merhametsizce davrandılar ki bir çok kimseler maktullerin cesetlerinin altına saklanmak mecburiyetinde kaldı. Türkler şehir haricinde bir tepenin yamacında ordugâh kurdular; geceleri hiç biri ordugâhtan ayrılmıyordu; kilisenin mumları da sabaha kadar yanıyordu.

İkinci gün Türkler saklanan malları göstermeleri için halka işkence etmeye başladılar; bir çok kimseler işkenceler içinde can verdi; meselâ muharrir ve mektep hocası olan Petrus ismindeki diyakos da bu meyandaydı. Bu adam bir kitap yazarken yakalandı; tam o sırada «Yahyâ'nın başı, Herodiyad'ın kopardığı bir salkıma benzer» cümlesini yazmıştı; Türkler bu adamı yakaladıkları zaman evinde muhteşem kitaplar bulunduğunu görün kendisini bütün Hıristiyanların reisi zannettiler. Haçı ayaklarının altına alıp çiğnemesi için sıkırtırmaya başladılar; fakat o buna razı olmadığından, darbeler altında kaldı ve ateşe atıldı. Ateş saçlarını sardığı sırada çekip çıkardılar, balmumu eritip başına döktüler ve bir leğene ateş doldurup sırtına koydular. Petrus can ve receği sırada, ayaklarına doğru çıkan ateşi görün:

— Ne mutlu size, temizlenmiş oldunuz!

Diye bağırды ve ruhunu tesli metti⁵¹.

Türkler Malatya'da on gün kalıp ortalığı yağma ve tahrip ettiler. Ondan sonra zavallı şehri yaktılar, etrafını bir günlük mesafeye kadar baştan başa yıktılar ve bütün memleketi ateşe verdiler. Bu yağma esnasında «Bar Gagay» manastırı da zapt ve tahrip edildi. Türkler halkı sürüp götürerek çekilip gittiler; fakat giderken yoldan ayrılıp sarp dağlarla nehirlerin arasına düştüler. Sinisayelerin⁵² dağına yakın bir derede ordugâh kurdukları sırada, şiddetli bir kar yağışı ileri hareketlerine mâni oldu. Sinisayeler bu hali görün Türklerin üzerine indiler, her taraftan yollarıyla geçitlerini tuttular, nihayet Türkler açlıkla soğuktan telef oldular; kurtulabilenler Sinisayeler tarafından itlâf

(48) Anadolu'nun Milâdi 1071 tarihinde başlayan fethinden evvel İran Selçuklilerinin bir çok akınları vardır: Burada bahsedilen sefer, Tuğrul-Bey devrinde şarkî Anadolu'ya yapılan akınlardan biridir.

(49) Bu Süryânî tarihlerinin Milâdiye tahvili için 29 uncu nota bakınız.

(50) Bizans generallerinden Kurkuas.

(51) Hıristiyanlıkla alâkadar vak'alara Süryânî patrikinin daima mübalâğalar karıştırdığı unutulmamalıdır: Türklerin «fil yemek» âdeti hakkında bundan evvel geçen ifadeleri bu hususta fikir vermeye kâfidir.

(52) Süryânîler şimdiki Sasun'a «Sanasun» derlerdi: Sinisayé kelimesi «Sasunlular» mânasına gelir.

edildi, hiç biri sağ kalmadı. Ölümden kurtulup esir olan Malatyalılar da bu katliâma yardım ettiler; dağlarda saklananlar da iştirâk ettiler. Esirler içinde bulunan ve sonra avdet eden rahip (**Jozef=Yusuf**) bu vak'aya ait üç kitap yazdı. (**Mar Jan**) lâkabiyle mâruf (**Bar-Şuşan**) da Malatya'nın tahribi hakkında dört kitap yazdı. İmparatorla senatörler bu sadık şehrin başına gelenleri iştince son derece müteessir oldular.

Fakat İmparator (**Monomakus**) işte bu sene içinde öldü ve kızı (**Teodora**) da bir sene devleti idare etti ⁵³.

Ondan sonra bir sene ihtiyar (**Mişel=Mikhail**) saltanat sürdü. Bu hükümdar çok doğru adamdı. Kendi eliyle gizlice yaptığı kuyumculuk işleri çok rağbet görür; fakat bunun büyük teseyyübü yüzünden Türkler Şarkî Roma topraklarında büsbütün kuvvetlendiler.

İmparator Türklerin yukarı doğru çıkıp esirler alarak, yağma ederek, yıkıp yakarak Karadeniz'e kadar geldiklerini görünce, hıristiyan ahaliye acıyarak atlarla arabalar gönderdi; eşyalarını bu vasıtalara yükliyen hıristiyanlar denizin öte yakasına ⁵⁴ geçirtti. Türkler Pontos havalisinin bütün şehirleriyle köylerini yağma ettiler. Bu şehirlerle kasabalar boşaltılmış olduğu için, Türkler bu vaziyetten istifade ederek oturacak yer bulmuş oldular. Her kes bundan dolayı imparatorun aleyhinde bulunuyor ama, biz deriz ki, bu halin sebebi o değildir, emir yüksek yerden gelmiştir ⁵⁵.

— — —

(53) IX uncu Konstantin'in kızı: 30 Teşrinisani 1055' tarihinden 22 Ağustos 1056 tarihine kadar saltanat sürmüştür.

(54) Antakya'da bulunan müellife nisbetle Rumeli tarafı.

(55) Yâni: Allah'dan.